TAITEEN PERUSOPETUSLIITTO TPO

Sivistys- ja tiedejaostolle

LAUSUNTO
26.10.2023

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: Kulttuuritoimijoiden tilanne ja toiminnan näkymät PL 29 kokonaisuuden osalta

Taiteen perusopetusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Näemme, että taiteen perusopetuksella, taiteella, kulttuurilla ja luovalla osaamisella on tarjota ratkaisuja moniin yhteiskunnassamme tapahtuviin muutoksiin, joista hallituksen talousarvioesityksen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimintaympäristön kuvaus piirtää melko synkkää kuvaa.

Taiteen perusopetuksen toimijat vahvistavat lasten ja nuorten henkistä kriisinkestävyyttä
Taideoppilaitosten tehtävänä on kasvattaa suvaitsevaisia, oppimista arvostavia, yhteistyökykyisiä sekä arvojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan käsittelemään ja ilmaisemaan kykeneviä nuoria.

Taiteen perusopetus on erityisesti lapsille ja nuorille suunnattu taiteen koulutus- ja harrastusmuoto. Se on tavoitteellista, valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan sidottua ja sitä antavat alan koulutetut ammattilaiset. Opetus luo pohjaa taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen hakeutumiselle yhdeksällä eri taiteenalalla. Oppilaita on noin 128 000.

Taiteen perusopetuksen pitkäjänteisyys antaa rauhan syventyä ja kehittyä. Onnistumisen ja oppimisen kokemuksilla on pitkäkestoisia vaikutuksia lapsen ja nuoren identiteetin kehittymiselle. Monivuotinen taideharrastus tarjoaa yhteisön johon kuulua, synnyttää elämänmittaisia ystävyyssuhteita, lisää osallisuutta, vähentää syrjäytymistä sekä lasten ja nuorten kokemaa yksinäisyyttä. Tämä on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa näemme pandemia-ajan vaikeuttaneen mm. lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen kehittymistä. Kiitämme, että talousarvioesitykseen ei sisälly taiteen perusopetuksen momentille kohdentuvia leikkausesityksiä ja indeksikorotukset auttavat oppilaitoksia nousseiden kustannusten kattamisessa.

Harrastamisen Suomen malli vaatii vielä kehittämistä
Harrastamisen Suomen mallin rahoittamisen jatkuessa tulisi selvittää koko harrastus- ja kerhorahoituksen kokonaiskuva, arvioida mallin toimivuus kattavasti sekä huolehtia siitä, että se täydentää olemassa olevaa harrastuskenttää eikä kilpaile sen kanssa. Harrastustunnit voivat toimia väylänä löytää myös pidempikestoisia harrastuksia, jos polkuja pysyviin harrastuksiin rakennetaan. Pitkäkestoiseen harrastamiseen, kuten taiteen perusopetukseen, liittyy vahva sosiaalinen yhteys ja yhteiset kokemukset kavereiden kanssa. Monen taiteenlajin harrastamiseen yhdistyy myös mm. kehon hallintaa, koordinaatiota ja hienomotoriikkaa kehittävää liikuntaa.

Hallinnon yhteistyötä tulisi vahvistaa toimien vaikutusten arvioimiseksi
Eri koulutusmuotojen, taiteen ja kulttuurin sekä lasten ja nuorten palveluihin suunnatun rahoituksen jakautuessa eri momenteille ja eri ministeriöiden välille, tulisi yhteistyötä ja

vaikutusten arviointia edelleen kehittää. Vahvistamalla ja luomalla kannustimia taide- ja kulttuurialan oppilaitosten ja eri koulutusasteiden, varhaiskasvatuksen, nuorisotoimen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden väliseen yhteistyöhön parannetaan lasten ja nuorten hyvinvointia, rakennetaan uudenlaisia opintopolkuja ja monipuolisempaa osaamista. Koulutusjatkumoiden parantamisella vastataan tulevaisuuden muutoksiin. Taideopetuksella on paljon annettavaa myös kestävämmän yhteiskunnan rakentajana. Se harjoittaa luovaa ajattelua, joka on edellytys uudenlaisen yhteiskunnan ratkaisujen rakentamiselle.

On tärkeää tunnistaa, miten ja keihin talousarvioesitykseen kirjatut leikkaukset vaikuttavat. Esimerkiksi kansalaisopistojen valtion rahoituksen 12,5 miljoonan euron leikkaukset kohdentuvat toteutuessaan myös lapsiin ja nuoriin, jotka osallistuvat taiteen perusopetukseen niissä yli sadassa kansalaisopistossa, joissa eri taiteenalojen opetusta tarjotaan. Erityisesti pienemmillä paikkakunnilla kansalaisopisto voi olla ainoita taiteen perusopetuksen tarjoajia. Taiteen ja kulttuurin ammattilaisiin kohdentuvat 4 miljoonan euron leikkausesitykset ovat puolestaan vahva viesti alan arvostuksesta lapsille ja nuorille, jotka suunnittelevat taide- ja kulttuurialasta itselleen ammattia.

Taiteen perusopetuksen saatavuuden parantaminen edellyttää lisärahoitusta
Talousarvioesitykseen kirjattu taiteen perusopetuksen tietopohjan, koulutusmuodon tuottaman osaamisen sekä saavutetun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen vahvistaminen on perusteltu ja tärkeä toimenpide koulutusmuodon, ja myös erityisesti oppilaiden, näkökulmasta. Kannatamme lämpimästi myös tavoitetta taiteen perusopetuksen saatavuuden parantamiseksi. Uudistukset voivat toteutua tarkoituksenmukaisella tavalla vain osoittamalla siihen lisämäärärahaa. TPO-liitto on jäsenjärjestöineen tunnistanut saavutettavuuden parantamisen keinoiksi mm. lisäresurssin osoittamisen inkluusion ja erityisoppilaiden tukemiseen, vielä osallistumattomien lasten ja nuorten tavoittamiseen, maksuhuojennusten ja vapaaoppilaspaikkojen määrän lisäämiseen ja tulkkaus- ja avustajakäytäntöjen luomiseen ja vahvistamiseen. Lisäksi kuntien tulisi nivoa taiteen perusopetus entistä tiiviimmin osaksi palveluverkostoaan. Lisäämällä taiteen perusopetuksen järjestämislupia ja opetustuntikohtaista valtionosuutta, harkinnanvaraista avustusta valtionosuuden ulkopuolisille toimijoille, sekä huomioimalla taiteenalakohtaiset ja alueelliset tarpeet ylläpidetään ja kehitetään taiteen perusopetusta ja sen vaikuttavuutta myös osana koulutusjärjestelmää. Tämä tarkoittaa yhteensä 5 miljoonan euron pysyvää lisäystä valtion budjettiin.

Toteamme lisäksi, että aiemmin rahapelituotoilla katettujen Taiteen perusopetusliiton ja muiden taiteenalojen opetusjärjestöjen (9 kpl) yhteenlaskettu valtion toiminta-avustus on kuluvalle vuodelle 168 000 euroa. Tästä summasta ei ole enää varaa leikata.

Kaarlo Hildén
puheenjohtaja

Viivi Seirala
toiminnanjohtaja